

Mihail Sebastian
DE DOUA MII DE ANI

Editura Hoffman

PARTEA ÎNTÂI

I

Cred că nu m-am temut niciodată de oameni sau de lucruri, ci numai de semne și simboluri. Copilăria mea a fost otrăvită de al treilea plop din curtea bisericii Sfântului Petru, misterios, înalt, negru, cu umbra căzând în nopțile de vară prin fereastră, până deasupra palului meu – panglică neagră tăindu-mi în dungă cuvertura – prezență care mă înfiora, fără să înțeleg, fără să întreb.

Dar am umblat cu capul gol pe străzile deșarte ale orașului ocupat de nemți: pete albe arătau pe cer trecerea avioanelor, bombele cădeau departe sau aproape, aici la doi pași, cu un sunet sec și scurt întâi, pe urmă cu o rezonanță largă de câmp.

Dar am privit netulburat, cu o rece curiozitate de copil, carele cu turci înghețați, trecând în decembrie prin fața porții, și niciodată înaintea acelor piramide de trupuri așezate ca butucii într-o stivă de lemne nu m-a cutremurat prezența morții.

Dar am trecut Dunărea, într-o luntre spartă, în baltă, spre sate lipovenești și mi-am sumecat simplu mânecile

cămășii, când mi se părea că fundul putred n-are să mai țină. Și Dumnezeu știe cât de prost înotam.

Nu, nu cred să fi fost vreodată fricos, deși grecii de la grădina mare, care ne aruncau cu pietre când ne prindeau pe acolo, mi-au strigat-o zilnic de când mă știu și deși am crescut în strigătul ăsta, zvârlit din urmă ca un scuipat: jidan fricos.

Știu însă ce e spaima. Asta da. Am fost terorizat până la încheștare, până la paralizie, de mici nimicuri pe lângă care toată lumea cealaltă trecea nesimțitoare, dar care în viața mea năvăleau cu mari dimensiuni, cu adânci presimțiri. Degeaba mă apropiam ziua de plopul de peste drum, degeaba îi pipăiam coaja neagră și rupeam cu unghia însângerață așchii din lemnul descoperit printre crăpături. „Nu e decât un plop”, îmi spuneam, rezemat cu spatele de el, ca să-l simt aproape și să nu-l uit. Îl uitam totuși seara, când rămâneam singur în odaie, culcat ca totdeauna la ceasurile zece: din stradă se mai auzeau pași de trecători, voci înăbușite, strigări rare. Pe urmă, liniștea urma cunoscută, după un ritm și cu o gradație pe care o știam. Cu un efort, aș izbuti poate și acum să-mi amintesc cele trei-patru zvâcniri interioare cu care începea noaptea mea, adevărate trepte ce mă coborau fizic în întuneric și în tăcere. Atunci umbra plopului mă regăsea încheștat, cu pumnii strânși, cu ochii deschiși mari, voind să strig și neștiind cum și după cine.

*

Curioasă descoperire ieri la anticar. George Gissing: *La rançon d'Eve*. Volum de pe la 1900, cred. Niciun detaliu despre autor (englez, probabil). Au fost patru ceasuri bune.

După ce am terminat-o, m-am dus pe stradă să iau

ziarele de seară. Au fost iar bătaii, la medicină, mai ales, și la noi. N-am fost nici azi. La ce?

*

M-a oprit pe stradă Marcel Winder, ca să-mi spună că iar l-au bătut.

„E a opta” mi-a spus, fără să precizeze dacă e a opta bătaie sau numai a opta rană. Avea într-adevăr o vânătaie neagră sub ochiul stâng. Era volubil, aproape vesel, oricum superior. Sigur, eu n-am fost vrednic de asta. M-am ferit. Se pare că băieții se pregătesc pentru 10 decembrie, dar Winder n-a vrut să-mi dea detalii.

— Nu e pentru tine, băiatule. Tu ai preocupări superioare. Și întâmplător, o, numai întâmplător, preocupările tale superioare te opresc să vii cu noi la primejdie. Simplă coincidență.

Winder își pierde vremea. A greșit coarda: n-am asemenea vanități.

*

Dintr-o scrisoare a mamei primită azi:

„... Și, mai ales, nu te duce la facultate. Am citit în jurnal că iar au început bătăile mari, și băiatul șepcarului, care a venit acasă, mi-a spus că la voi e mai greu decât oriunde. Lasă pe alții să facă pe grozavii. Tu ascultă pe mama ta și stai acasă”.

„Lasă pe alții să facă pe grozavii”. Dacă ar ști mama cum sună vorba asta.

*

Asta să fie tot? Am intrat dimineața la cursul de drept roman. Nu mi-a spus nimeni nimic. Am luat febril note, ca să nu fiu obligat să ridic capul deasupra pupitrului meu.

Pe la jumătatea cursului, un mototol de hârtie cade pe bancă, lângă mine. Nu o văd, nu o deschid. Cineva mă strigă tare pe nume, din spate. Nu întorc capul. Vecinul din stânga se uită la mine atent, fără un cuvânt. Nu pot suferi privirea asta fixă și ridic ochii.

— Ieși!

Mi-a spus vorba scurt, tăios. Se ridică de la locul lui, îmi face loc și așteaptă. Simt în jurul meu o tăcere încordată. Nu răsuflă nimeni. Un gest din partea mea și liniștea asta ar plesni.

Nu. Mă strecor din bancă și pășesc nesigur spre ușă între două șiruri de privitori. Totul se petrece cuviincios, ritual. Doar cineva lângă ușă îmi repede pieziș un pumn, care mă lovește numai pe jumătate. Un pumn întârziat, camarade.

Sunt în stradă. Uite o femeie frumoasă. Uite o trăsură goală care trece. Totul e la locul cuvenit: o dimineață rece de decembrie.

*

M-a căutat Winder să mă felicite pentru isprava de ieri. Nu știu cine i-a povestit-o. Și mi-a lăsat un bilet ca să vii poimăine la cămin. Se organizează pentru fiecare facultate câte un grup. Băieții țin neapărat ca de 10 decembrie să fie prezenți la cursuri. Chestiune de principiu, spune Winder.

Și toate astea mă plictisesc de moarte. Aș vrea o carte limpede, mare, severă, de gândire opusă mie, o carte pe care s-o citesc cu vehemența întâii mele lecturi din Descartes. Fiecare capitol era o luptă personală.

Dar nu: uite-mă, angajat într-o „chestiune de principiu”. Caraghios.

*

10 decembrie. Să umblu drept, cu capul gol, în ploaie, orbește, înainte, să nu mă uit nici la dreapta, nici la stânga, nici înapoi, să nu strig, o, mai ales să nu strig, să las să treacă peste mine larva străzii, privirea oamenilor, ceasul ăsta învălmășit. Așa. Dacă închid ochii, nu rămâne decât ploaia mărunță: îi simt picăturile mici pe obraz, șerpuind dinspre arcada ochiului spre nară și căzând de acolo brusc pe buze. De ce nu știu, de ce nu pot trăi adâncă, neînflorată liniște a unui cal, ducând după el o căruță goală, în noroi, sub furtună?

Sunt un om bătut. Asta e tot ce mai rămâne. Nu mă doare nimic și, afară de pumnul de sub șold, n-a fost nici o lovitură tare. Omul avea o figură curioasă, sub șapcă. Până nu i-am văzut mâna ridicată, nu crezusem că are să dea. Era un străin: mă vedea pentru întâia oară poate.

Sunt un om bătut și lumea nu stă în loc pentru atâta lucru. Banca Italo-Română, capital vărsat 50.000.000. Unde Minimax păzește, focul nu se răspândește. Capitala Islandei este... Leibovici Isidor unde o fi rămas? Dacă a găsit porțița de la secretariat, a scăpat. Dacă nu... Dar unde dracu o fi capitala Islandei? Nu Christiania, domnule, și nici Oslo, că e același lucru...

Dacă plâng, sunt pierdut. Îmi mai rămâne atâta cunoștință de mine însumi ca să știu lucrul ăsta. Dacă plâng, sunt pierdut. Strânge pumnii, dobitocule, dacă e indispensabil, crede-te un erou, roagă-te lui Dumnezeu, spune-ți că ești fiul unui neam de martiri, da, da, spune-ți asta, dă-te cu capul de pereți, dar dacă vrei să te mai poți privi în ochi și dacă vrei să nu-ți crape obrazul de rușine, nu plânge. Îți cer atâta: nu plânge.

*

Dacă aș ști că asta rezolvă ceva, aș rupe pagina scrisă alaltăieri. Încă o asemenea izbucnire patetică – și renunț la jurnal. Întrebarea este dacă pot să înțeleg liniștit, critic, ceea ce se întâmplă acum cu mine și cu ceilalți. Încolo...

Se zice că după-masă se decide închiderea nelimitată a facultăților.

II

Ieri, pe peron, când am coborât din tren, sub becurile slabe din gară, mi s-a părut că mama e mai slabă decât oricând și îmbătrânită. Era probabil numai emoția ei de totdeauna, în primul ceas de revedere.

Emoția ei... „Ai toate pachetele? N-ai uitat nimic în tren? Încheie-te bine la gât. Numai de am găsi trăsură...”

Vorbește mult, grăbită, despre atâtea lucruri mărunte și nu-și șterge lacrima din gene, de teama să n-o văd eu.

*

Întâia plimbare în oraș. Trecere triumfală pe Strada Mare, între două șiruri de negustori ovrei, care mă salută zgomotos, fiecare din pragul prăvăliei respective, cu un ascuns semn de înțelegere.

— Nu e nimic, băieți, țineți-vă tare, bun e Dumnezeu, are să treacă.

„De două mii de ani...”, încearcă să-mi explice domnul Moritz Bercovici (manufactură și încălțăminte) cauzele prigoanei împotriva noastră.

La bărbier, patronul reclamă pentru el onoarea de a-mi tăia părul și mă întreabă în timpul operației dacă mai păstrez urme, cicatrice... în fine... „înțelegeți Dvs.”

— Nu, nu înțeleg nimic.

— Dar bătaia?